

УДК 378.147:371134-027.875:615.8(4)

MODERN PRINCIPLES OF TRAINING PHYSICAL THERAPISTS**СУЧАСНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ****Korchinski V. S. /Корчинський В. С.***d.med.s., prof/ д.мед.н.,проф.*ORCID: [https:// orcid.org/0000-0003-3460-4526](https://orcid.org/0000-0003-3460-4526)**Ponomarenko M. V./ Пономаренко М. В.***Teacher/викладач*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6146-3672>*Vinnitsya Institute of the University "Ukraine."**St. D. Maiborody, 6, Vinnitsya, 21018, Ukraine**Вінницький інститут університету "Україна."**вул. Д. Майбороди, 6, Вінниця, 21018, Україна*

Анотація. Розглянуто сучасні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вищих навчальних закладах (ВНЗ), яка базується на зарубіжному і вітчизняному досвіді в умовах сучасної парадигми вищої освіти. Вона передбачає удосконалення клінічної підготовки майбутніх фахівців цієї галузі, основними принципами якої є зміцнення світоглядної медико-біологічної спрямованості фахової підготовки та розвиток клінічної компетентності здобувачів, що досягається засобами структурування змісту медико-біологічних дисциплін, підвищення значущості медико-біологічного компонента навчальних та клінічних практик. Аналіз сучасних вимог та міжнародного досвіду дасть можливість використовувати позитивні тенденції у вітчизняній підготовці фахівців із фізичної терапії й випускати на ринок праці кваліфікованих фахівців.

Ключові слова: фізична терапія, вищий навчальний заклад, навчальні програми, клінічна підготовка.

Вступ.

Реформування національної системи освіти та економічних трансформацій в обставинах військового стану в країні виникла потреба у дослідженнях, спрямованих на оновлення змісту і форм освіти фахівців з фізичної терапії, що має на меті модернізацію клінічної підготовки майбутніх фахівців цієї галузі в сучасних закладах вищої освіти, основними принципами якої є зміцнення світоглядної медико-біологічної спрямованості фахової підготовки та розвиток клінічної компетентності здобувачів, що досягається засобами структурування змісту медико-біологічних дисциплін, підвищення значущості клінічного компонента навчальних та клінічних практик, включенням циклу дисциплін з бойової хірургічної і терапевтичної патології.

Основний текст.

Гострота проблеми формування значущих аспектів професійної компетентності фахівців з фізичної терапії сьогодні пояснюється низкою соціальних чинників, коли в умовах значного погіршення здоров'я різновікових груп населення, зростання травматизму та інвалідності, спричинених наслідками військових дій на території країни, особливої актуальності набувають питання, пов'язані з якістю професійної підготовки майбутніх фахівців цієї спеціальності у закладах вищої освіти України, здатних надавати ефективну допомогу в сфері здоров'язбереження, здійснювати профілактику рухових дисфункцій відповідного віку людей, реалізувати компенсацію функціональних порушень при бойових травмах і ушкодженнях. Існує суспільна необхідність у впровадженні своєчасної та ефективної реабілітаційної допомоги з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб, спрямованої на розвиток, збереження та відновлення функціональних можливостей організму, забезпечення повноцінної життєдіяльності хворих і неповносправних, підвищення загального рівня якості життя населення.

Науковий інтерес для дослідження проблеми становлять праці зарубіжних дослідників (С. Bithell, С. А. Broberg, Н. Gunn, С. Kell, N. Patton та ін.), присвячені різним аспектам професійної підготовки фахівців з фізичної терапії та питанням, пов'язаним із діяльністю фізичних терапевтів (S. Chan, L. A. Hale, S. Hayes, С. Wikström-Grotell та ін.). Ученими переконливо доведено необхідність постійної уваги суспільства і науки до якості підготовки фахівців із фізичної терапії, до її системного удосконалення на засадах інноваційних моделей і технологій. Водночас з'ясовано, що існує певна недостатність модернізованих змісту та методології клінічної підготовки професіоналів цієї групи. Відсутність інтегрованої системи підготовки фізіотерапевтів, а також не уточнені шляхи впровадження комплексу соціальних вимог для забезпечення єдності теоретичних медико-біологічних знань із реабілітаційною професійно-практичною, науково-дослідницькою та самоосвітньою діяльністю фахівців загострюють значення обраної проблеми. Дидактичні й методичні аспекти

дисциплін медико-біологічного циклу не отримали поки що відповідного висвітлення в сучасних дослідженнях, оскільки увагу розробників освітніх програм звернуто переважно на дисципліни соціально-гуманітарної та професійно-практичної підготовки. Це призвело до зменшення обсягу клінічних дисциплін у системі підготовки фахівців фізичної терапії, що негативно вплинуло на їхню конкурентоспроможність на ринку праці, оскільки вони обмежені в медико-біологічних знаннях і технологіях, необхідних для здійснення науково обґрунтованого реабілітаційного процесу, зокрема при наслідках бойових травм і ушкоджень. Актуальність і доцільність дослідження теорії і практики підготовки фахівців з фізичної терапії у процесі вивчення медико-біологічних дисциплін детерміновано необхідністю подолання низки суперечностей, що виникли між: об'єктивною потребою суспільства та зростанням попиту на професіоналів з фізичної терапії, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність на ринку реабілітаційних послуг і реальним станом сформованості клінічної компетентності цієї групи фахівців; новими вимогами до підвищення якості вищої освіти та недостатньою розробленістю й науковою обґрунтованістю інноваційних моделей підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вітчизняних закладах вищої освіти; сучасними світовими тенденціями трансформації медико-біологічних аспектів вищої освіти в умовах глобалізації та євроінтеграції та певним несприйняттям надбань позитивного зарубіжного досвіду клінічної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вітчизняних ВНЗ; декларуванням важливості модернізації змісту і технологій підготовки фахівців та реальним станом вивчення медико-біологічних дисциплін майбутніми фізреабілітологами ; існуючим досвідом клінічної підготовки майбутніх фахівців реабілітаційної галузі у закладах вищої освіти і потребою розроблення сучасного науково-методичного забезпечення процесу вивчення медико-біологічних дисциплін здобувачами вищої освіти. Отже, у контексті реформування національної системи освіти та економічних трансформацій на ринку праці, в сучасних обставинах в країні виникла потреба у дослідженнях, спрямованих на оновлення змісту і форм освіти фахівців з фізичної терапії, що

має на меті модернізацію клінічної підготовки майбутніх фахівців цієї галузі в сучасних закладах вищої освіти, основними принципами якої є зміцнення світоглядної медико-біологічної спрямованості фахової підготовки та розвиток клінічної компетентності здобувачів, що досягається засобами структурування змісту медико-біологічних дисциплін, підвищення значущості медико-біологічного компонента навчальних та клінічних практик, включенням циклу дисциплін з бойової хірургічної і терапевтичної патології. Соціальна значущість якісної клінічної підготовки майбутніх фахівців фізичної терапії засобами медико-біологічних дисциплін у ВНЗ України, недостатня теоретична і практична розробленість означеної проблеми, виявлені об'єктивні суперечності потребує подальшого дослідження.

Трансформація змісту вищої освіти у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів передбачає, з одного боку, стандартизацію, зокрема розробку навчальних програм з предметних модулів відповідно до Європейської кредитно-трансферної системи, з іншого, – вимагає гнучкості, яка виявляється у відборі навчальної інформації у межах конкретної дисципліни, визначенні її обсягу, особливостей викладення, враховуючи зв'язки з іншими дисциплінами та попередніми темами тощо.

Як приклад ефективної підготовки фізичних терапевтів, розглянемо підготовку майбутніх магістрів з фізичної терапії та реабілітації у Литві у Вільнюського університету (Vilniaus universitetas) – найдавнішого і найбільшого вищого навчального закладу Литви. Проведений аналіз навчальних рівнів професійної кваліфікації в освіті цієї країни показав таку ступеневість, а саме: перший ступінь – здобуття бакалаврського рівня (Pirmosios pakopos studijų bakalauras); другий ступінь – магістерський рівень (Antrosios pakopos studijų magistras) та третій – докторський рівень (doktorantūros, PhD). Медичний факультет (Medicinos fakultetas) Вільнюського університету (Vilniaus universitetas) здійснює підготовку бакалаврів (bakalauras) за навчальною програмою «Фізіотерапія» (Kineziterapija) та магістрів (magistras) за навчальною програмою «Реабілітація» (Reabilitacija). Навчальна програма підготовки

майбутніх бакалаврів зі спеціальності «Фізіотерапія» (Kineziterapijos bakalauras) розрахована на 4 роки очного навчання (8 семестрів), що становить 240 кредитів ECTS. Зарахування на цю програму абітурієнтів, які мають середню освіту, відбувається за конкурсом, який складається з оцінок з математики, біології, хімії та литовської мови. Навчальна програма підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії складається з теоретичної (34%) і практичної підготовки (66%), у тому числі професійна практика складає 15%. Отже, протягом перших двох років навчання (I-IV семестри) студенти Вільнюського університету (Vilniaus universitetas) здобувають загальну університетську освіту та вивчають основи фізичної терапії. Пізніше (V-VII семестр) у навчальній програмі домінують спеціальні дисципліни, опанування яких спрямовано на зміцнення практичних навичок. З IV семестру починається професійна практика, яка проходить на базі медичних установ і навчальних закладів у Вільнюсі. Проаналізуємо навчальну програму підготовки магістрів реабілітації (Reabilitacijos magistras) напряму дослідження «Реабілітація» (Reabilitacija), яка розрахована на 2 роки очного навчання (4 семестри), що становить 120 кредитів ECTS. Отримати ступінь магістра зі спеціальності «Реабілітація» можуть бакалаври, які завершили навчання за програмою «Фізіотерапія» (Kineziterapija) або «Терапія» (Terapija). Навчальна програма підготовки магістрів зі спеціальності «Реабілітація» спрямована на формування у студентів умінь та навичок здійснювати критичний аналіз наукової літератури, проводити незалежні дослідження в галузі фізичної терапії або працетерапії, творчо застосовувати кількісні та якісні методи дослідження, оцінювати й інтерпретувати результати тестування для визначення їх надійності, критично оцінювати і застосовувати реабілітаційну науку для здійснення теоретичної та практичної інноваційної діяльності, орієнтуватися в останніх теоретичних тенденціях розвитку засобів реабілітації й уміти застосовувати їх на практиці. Варіативна складова навчальної програми дає можливість проводити підготовку магістрів за окремими кваліфікаціями – реабілітація, фізична терапія або професійна терапія. Майбутні магістри поглиблено вивчають реабілітаційні науки, опановують практичну роботу,

навчаються управлінню реабілітаційними послугами та готуються для навчання і отримання ступеня доктора наук. У цілому професійна підготовка магістрів зі спеціальності «Реабілітація» в Литві має два етапи: перший – чотири роки очного навчання (240 кредитів ECTS) для отримання ступеня бакалавра зі спеціальності «Фізіотерапія»; другий – два роки очного навчання (120 кредитів ECTS) за програмою магістра. Основними методами навчання у вищих навчальних закладах Латвії та Литви, як і в Україні, є лекції, семінари, дискусії, тематичні дослідження, самостійна робота (групові й індивідуальні проекти), підготовка презентаційних проектів, рольові ігри, моделювання. Однак їх співвідношення в Україні та у країнах Балтії різне. Основні знання студенти університетів країн Балтії отримують не на лекціях і семінарах, а в процесі самостійної роботи, зокрема під час пошуку й аналізу наукових джерел, написанні рефератів, курсових робіт, індивідуальних консультацій тощо. Магістри зі спеціальності «Реабілітація» можуть здійснювати професійну діяльність за напрямом «Фізична терапія» як учені, викладачі університетів, а також бути організаторами, керівниками у сфері фізичної терапії або займатися терапевтичною практикою. У Литві після завершення вивчення програми фізичної терапії випускники здатні оцінювати фізичну активність пацієнта, підбирати методики відновлення відповідно до захворювання і загального стану здоров'я пацієнта, застосовувати інтегровані активні та пасивні заходи фізичної терапії та природні чинники, використовувати різні інформаційні технології, проводити емпіричні дослідження, інтерпретувати дані, формувати висновки наукового характеру та ін.

Аналіз зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх фізичних терапевтів у вищих навчальних закладах різних країн світу дозволяє врахувати позитивні здобутки при розробленні сучасних освітньо-професійних програм та стандартів підготовки майбутніх фізичних терапевтів і ерготерапевтів у вітчизняних вищих навчальних закладах.

Результати аналізу навчальних планів підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вітчизняних ЗВО засвідчили значну варіативність переліку

вибіркових дисциплін, як за вибором конкретного університету, так і за студентів, що обумовлено традиціями та досягненнями наукових шкіл конкретного університету, регіональними потребами у фахівцях певного профілю на ринку реабілітаційних послуг, ураховуючи аналіз результатів моніторингу працевлаштування випускників.

Трансформація змісту вищої освіти у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів передбачає, з одного боку, стандартизацію, зокрема розробку навчальних програм з предметних модулів відповідно до Європейської кредитно-трансферної системи, з іншого, – вимагає гнучкості, яка виявляється у відборі навчальної інформації у межах конкретної дисципліни, визначенні її обсягу, особливостей викладення, враховуючи зв'язки з іншими дисциплінами та попередніми темами, модернізацію клінічної підготовки майбутніх фахівців цієї галузі в сучасних закладах вищої освіти, основними принципами якої є зміцнення світоглядної медико-біологічної спрямованості фахової підготовки та розвиток клінічної компетентності здобувачів, що досягається засобами структурування змісту медико-біологічних дисциплін, підвищення значущості медико-біологічного компонента навчальних та клінічних практик.

Реалізація зазначеного передбачає гнучкість змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах, що полягає в постійному оновленні/вдосконаленні всіх його структурних компонентів відповідно до актуальних тенденцій (глобалізації, інтеграції, стандартизації, інформатизації, неперервності), впровадження інноваційних технологій навчання, перспектив розвитку вищої освіти та сучасних вимог до підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії, до наукової і професійної діяльності, інноваційного характеру з урахуванням потреб (попиту) на ринку реабілітаційних послуг.

Пріоритетними напрямками удосконалення професійної підготовки фахівців із фізичної терапії вважаємо такі: удосконалення стандартів вищої освіти; зміну вимог до вступу на курс фізичної терапії; залучення фахівців у сфері фізичної терапії до процесу розробки змісту освітніх програм та організації навчання;

корекцію змісту навчальних програм; забезпечення клінічної освіти та фахової підтримки студентів-практикантів; впровадження науково-доказової практики; зміну вимог до професійної кваліфікації викладачів практичного навчання; спеціалізацію магістерської підготовки фахівців із фізичної терапії; покращення зворотного зв'язку між університетами та закладами охорони здоров'я і соціального захисту; активне використання співпраці університетів із громадськими організаціями; впровадження ефективних механізмів акредитації освітніх програм і сертифікації кваліфікацій фізичних терапевтів; інтеграцію в європейський і світовий освітній простір.

Висновки

1. Сучасна система професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах повинна орієнтуватися на стратегічні орієнтири і базові принципи розвитку реабілітаційної сфери : біопсихосоціальну модель захворювання, міжнародну класифікацію функціонування, обмежень життєдіяльності і здоров'я, концепцію салютогенезу та Соціальну доктрину Європейського Союзу.

2. Сучасна концепція підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії базується на методологічному, теоретичному та практичному компонентах, які є взаємопов'язаними, взаємодіючими та взаємозалежними один від одного і має на меті модернізацію клінічної підготовки майбутніх фахівців цієї галузі в сучасних закладах вищої освіти, основними принципами якої є зміцнення світоглядної медико-біологічної спрямованості фахової підготовки та розвиток клінічної компетентності здобувачів, що досягається засобами структурування змісту медико- біологічних дисциплін, підвищення значущості медико-біологічного компонента навчальних та клінічних практик.

3. Система професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах в умовах соціокультурної інтеграції глобалізованого суспільства в Європейське співтовариство повинна відповідати світовим і європейським стандартам вищої освіти та сучасним стратегічним орієнтирам розвитку реабілітаційної сфери. інтегрованої системи підготовки

фізіотерапевтів, а також забезпечити єдність теоретичних медико-біологічних знань із реабілітаційною професійно-практичною, науково-дослідницькою та самоосвітньою діяльністю фізичних терапевтів.

Література:

1. Белікова Н. (2010). Структура та зміст підготовки фахівців з фізичної реабілітації в окремих країнах Європи. Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини. 2010 . № 1. С.19–26.
2. Драч І.І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти . Проблеми освіти. 2008. №57. С.44-47.
3. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 566 с.
4. Перелік Європейських стандартів практики та послуг фізичної терапії. Вища освіта України. 2009. №3 (34). С.21-31.
5. European Region – Word Confederacion for Physical Therapy [Electronic resorce] . – Accessmode : <http://www.physio-europe.org>.
6. Gunn, H., Hunter, H., Haas, B. (2012). Problem Based Learning in physiotherapy education: a practice perspective. Physiotherapy, 98 (4), 330–335. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/journal/physiotherapy/vol/98>.

Abstract. *The article considers modern aspects of professional training of future specialists in physical rehabilitation in higher educational institutions, which is based on foreign and domestic experience in the conditions of the modern paradigm of higher education, and provides for the improvement of clinical training of future specialists in this field, the main principles of which are strengthening the ideological medical and biological orientation of professional training and the development of clinical competence of applicants, which is achieved by means of structuring the content of medical and biological disciplines, increasing the significance of the medical and biological component of educational and clinical practices. Analysis of modern requirements and international experience will make it possible to use positive trends in domestic training of specialists in physical therapy and release qualified specialists to the labor market.*

Keywords: *physical therapy, higher educational institution, educational programs, clinical training.*